

Програм унапређења рада Вишег јавног тужилаштва у Ваљеу

I Увод

Одредбом из чл. 10 тач. 2 Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава (Службени гласник РС бр. 101 од 20.11.2013. године) предвиђено је оснивање Вишег јавног тужилаштва у Ваљеу за, како је то формулисано, подручје Вишег суда у Ваљеу. То је заправо територија Колубарског управног округа, чија је површина 2.474 км² и на којој живи, према попису из 2022. године 154.497 становника. Седиште округа је град Ваљево, а укупан број насеља 218, и то 7 градских и 211 сеоских. Ово подручје је познато по туристичким центрима Дивчибаре и Бања Врујци, као и по бројним културним и историјским дестинацијама (Тешњар, Бранковина и др.). Такође, на далеко су познати манастири Ћелије и Лелић, а они су само једни од многих значајних манастира и цркава, по којима је такође овај крај препознатљив.

Хијерархијски су подређена Вишем јавном тужилаштву у Ваљеу три основна јавна тужилаштва, и то: Основно јавно тужилаштво у Ваљеу, које је месно надлежно за поступање на територијама града Ваљева и општина Осечина, Основно јавно тужилаштво у Мионици, које је месно надлежно за поступање на територијама општина Мионица и Љиг и Основно јавно тужилаштво у Убу, које је месно надлежно за поступање на територијама општина Уб и Лајковац.

II Надлежност Вишег јавног тужилаштва и унутрашња организација

Одредбом из чл. 34 Закона о јавном тужилаштву (Службени гласник Републике Србије број 10/23) предвиђено је да Више јавно тужилаштво поступа пред Вишим судом и другим судовима и органима на начин прописан законом, и да прати и усмерава основна јавна тужилаштва са свог подручја, с циљем уједначеног поступања. Правни оквир за поступање виших јавног тужилаштва, а што се наравно односи и на ово тужилаштво у Ваљеу, чине Устав Републике Србије из 2006. године са уставним амандманима, Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције, Закон о агенцији за борбу против корупције, Закон о јавном тужилаштву, Закон о државном већу тужилаца, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о спречавању насиља у породици, Породични закон, Закон о безбедности саобраћаја на путевима, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода и остали закони. Наравно да се у раду тужилаца Вишег јавног тужилаштва у Ваљеу, као основни закони примењују Кривични законик и Законик о кривичном поступку. У предметима кривиче пред Вишим судом у Ваљеу више јавно тужилаштво у првом степену поступа за кривична дела за која је запређена казна затвора у трајању преко 10 година, као и у кривичним поступцима против малолетних учиниоца кривичних дела, те за одређена кривична дела независно од запређене кривичне санкције (нпр. кривична дела против Војске Србије, отмице, примања мита и томе слично). То поступање подразумева предузимање законом предвиђених радњи у свим стадијумима почев од откривања учиниоца кривичног дела, обезбеђења доказа, спровођење истраге, подношење и заступање оптужног акта, изјављивање редовних и

ванредних правних лекова и осталих радњи предвиђених законом. У предистражном поступку, ради остваривања законом предвиђених задатака остварује се сарадња са државним органима формираним ради откривања учинилаца кривичних дела и прикупљања доказа, потом се истрага спроводи по правилу у просторијама тужилаштва, а након тога тужилац поступа пред надлежним судом.

Такође, Више јавно тужилаштво у Ваљево поступа по приговорима на одлуке, тј. одбачаје јавних тужилаца у основним јавним тужилаштвима који су изјављени у складу са одредбама чл. 51 ст. 2 ЗКП.

Као хијерархијски надређено тужилаштво, а у складу са овлашћењима из чл. 34 Закона о јавним тужилаштвима, Више јавно тужилаштво у Ваљево има овлашћење да прати и усмерава поступање основних јавних тужилаштва у Ваљево, Убу и Мионици, ради уједначеног поступања.

Најзад, Више јавно тужилаштво у Ваљево предузима и остале мере из своје стварне надлежности ради остваривања циљева поводом којих је као и свако друго више јавно тужилаштво и основано.

Већ је на почетку објашњено да се месна надлежност Вишег јавног тужилаштва у Ваљево простире на подручју Ваљевског управног округа уз изузетке везане за евентуалну делегацију, односно преношење месне надлежности, која је могућа у изузетним ситуацијама у складу са одлуком Врховног јавног тужиоца.

У Вишем јавном тужилаштво у Ваљево су систематизована радна места главног јавног тужиоца и пет јавних тужилаца, и то су тзв. функционерска радна места, односно јавни тужиоци се именују од стране Високог тужилачког савета међу кандидатима који испуњавају услове који су законом дефинисани и прописани. У раду јавних тужилаца помажу им тужилачки помоћници, а обучавају се и уводе у послове јавног тужиоца волонтери и приправници.

Такође, у вишем јавном тужилаштво су систематизована радна места државних службеника и намештеника. Ради се о више разнородних категорија запослених: уписничари који обављају радне задатке из домена писарнице, дактилографи и записничари који обављају послове на уносу текста у одлуке у конкретним предметима, потом информациони техничари који су ангажовани на успостављању и одржавању информационог система и старају се о правилној употреби и коришћењу рачунара са пратећом опремом (скенера, фотокопира, озвучења и томе слично), службеници финансијско рачуноводствене службе у чијим је радним обавезама старање о финансијском рачуноводственом пословању вишег тужилаштва, те портири, возач и хигијеничар. На главном јавном тужиоцу је обавеза и да обезбеди да и све ове службе правилно и успешно функционишу како би се на тај начин створили оптимални услови за ефикасан рад целог тужилаштва.

III Руковођење управом у Вишем јавном тужилаштво

Главни јавни тужилац руководи управом у Вишем јавном тужилаштво у складу са одредбом из чл. 38 Закона о јавном тужилаштво. То подразумева организацију рада

тужилаштва, устројавање одговарајућих служби, то јест обезбеђење функционисања тих служби, ради обављања свих послова међу којима можемо поменути: пријем аката, евиденције истих, формирање и расподелу предмета, обезбеђење и омогућавање спровођења предистражног и истражног поступка, предузимање мера на благовременој попуни радних места неопходних за функционисање тужилаштва, обезбеђење функционисања финансијско рачуноводствене службе, регулисање радно-правног статуса запослених и бројни други послови. Као што је речено у претходном пасусу одговорност за успешно функционисање ових служби и ефикасно остваривање свих тих задатака је на главном јавном тужиоцу.

Ради успешног остваривања ових послова неопходно је примењивати прописе, који уређују ову проблематику, а ради се о бројним актима и то како законским, тако и подзаконским, међу којима треба споменути Закон о јавном тужилаштву, Правилник о управи у јавном тужилаштву, законе који регулишу радно-правни статус запослених, сет финансијских закона и томе слично.

У вези са руковођењем управом је и доношење плана и програма рада који је предвиђен одредбом из чл. 39 Закона о јавном тужилаштву. Овим актом се ближе уређују послови, носиоци, тј. одговорна лица за реализацију тих задатака, као и рокови у којима се исти обављају. План и програм рада се доноси крајем година за наредну годину. Слично крајем године се сачињава и финансијски план за индиректног буџетског корисника, што је у конкретном случају Више јавно тужилаштво у Ваљеву за наредну годину, и тај план се доставља директно буџетском кориснику, тј. Високом савету тужилаштва.

IV Видови унапређења рада Вишег јавног тужилаштва у Ваљеву

Као што је већ наведено постоји разграната правна регулатива у вези са оснивањем и поступањем вишег јавног тужилаштва и у оквиру тих регула на главном јавном тужиоцу је да својом креативношћу, организационим способностима и другим особинама унапреди функционисање тужилаштва.

Када је у питању основна улога сваког тужилаштва, па и Вишег јавног тужилаштва у Ваљеву, у стадијуму откривања учиниоца и кривичног дела неопходно је успоставити однос поверења и сарадње са органима који су задужени за поступање по захтеву за прикупљање потребних обавештења, при чему треба имати на уму и то да су тужиоци носиоци овог посла и да имају у складу са уставним и законским оквиром наредбодавну улогу у том процесу. С тим у вези, дакле неопходно је продубити сарадњу са припадницима полиције и безбедносно информативне агенције, што би подразумевало и активнију улогу тужиоца у мерама и радњама које предузимају припадници ових служби како би се додатно обезбедио што квалитетнији и правно утемељенији рад ових служби.

Такође у истом смеру треба неговати сарадњу и са другим државним органима који поступају по захтевима тужилаца ради откривања кривичног дела и учиниоца, односно који могу бити ангажовани у том поступку. Поменимо остваривање добре сарадње са припадницима војне полиције, пореске полиције, инспекцијских служби,

центра за социјални рад, јединице за одузимање финансијске користи проистекле из кривичног дела и са разним другим државним органима.

Након пријема кривичне пријаве и доделе у рад појединим тужиоцима на главном јавном тужиоцу је да обезбеди пуну самосталност у деловању својих колега и да се спрече било какви непримерени утицаји на њих. Са друге стране, на формалним колегијумима могуће је дискутовати о појединим правним проблемима, ставовима тужилачке и судске праксе, чиме би све колеге могле да изнесу свој став и на тај начин допринесу што правилнијим одлукама, при чему се наравно на овај начин не задире у конкретне одлуке и не доводи у питање уставом загарантована самосталност поступајућих тужилаца.

У случају подношења одговарајућег оптужног акта, главни јавни тужилац и јавни тужиоци имају право и обавезу да тај оптужни акт заступају и да се свим правно дозвољеним средствима боре ради потпуне примене одредби материјалног и процесног кривичног права, а све у циљу да учинилац кривичног дела буде осуђен и да му се у складу са законом изрекне одговарајућа кривична санкција.

Нарочита осетљивост постоји у поступку који се спроводи пред тужиоцима вишег јавног тужилаштва, где су учиниоци кривичних дела малолетници. Одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника, као и у Законнику о кривичном поступку, предвиђена су бројна посебна правила спровођења кривичног поступка у односу на ову категорију учинилаца кривичног дела с обзиром да се ради о релативно младим особама.

Поред поступања као првостепени орган кривичног гоњења Више јавно тужилаштво у Ваљево, као што је већ наведено, и као што је случај и са осталим вишим јавним тужилаштвима, поступа по приговорима на решења о одбачају кривичних пријава донетих од стране тужилаца основних јавних тужилаштава. Већ самим доношењем тих одлука више јавно тужилаштво, одн. главни јавни тужилац и јавни тужиоци у вишем јавном тужилаштву стичу увид у поступање појединих тужилаца. Обавеза је главног јавног тужиоца и поступајућих тужилаца да непристрасно и објективно доносе одлуке у овим предметима, а све како би се обезбедила правилна примена материјалног и процесног кривичног права. Са друге стране, већ је наведено да постоји надлежност предвиђена одредбом из чл. 34 Закона о јавним тужилаштвима у погледу праћења и усмеравања рада основних јавних тужилаштава, а све са циљем уједначеног поступања. Због тога је неопходно организовати и формалне контроле, које би спровео главни јавни тужилац и јавни тужиоци тог тужилаштва над радом подручних основних тужилаштава. Приликом тих контрола потребно је извршити пре свега увид у начин евидентирања предмета (рад писарнице) и увид у поједине конкретне предмете (поступање у конкретним предметима) ради утврђивања да ли су одлуке законите и правилне. У случају да постоје одређене неправилности исте је потребно евидентирати у записницима о контроли како би се поступајући тужиоци са тим примедбама упознали и како би се те евентуалне неправилности отклониле.

Мишљења сам да не би требало искључити могућност да главни јавни тужилац организује и мање формалне састанке, како са тужиоцима вишег тужилаштва, тако и са главним и тужиоцима у основним тужилаштвима, на којима би се такође дискутовало о појединим проблемима, неуједначеностима праксе, различитим поступањима суда, а

све како би се кроз једну мање формалну дискусију дошло до решења у погледу и ових проблема.

Ради остваривања малопре поменутих циљева, то јест уједначавања тужилачке праксе поступања и решавања одређених проблема који се могу појавити у конкретним предметима, мишљења сам да је потребно остварити додатну комуникацију и сарадњу и са осталим вишим јавним тужилаштвима, као и са хијерархијски претпостављеним тужилаштвима. Може се радити о мање или више формалним састанцима, али у сваком случају не треба искључити могућност иницијативе од стране главног јавног тужиоца на одржавању оваквих састанака који би могли да понуде одговоре на поједина питања која се постављају у погледу поступања у конкретним предметима. У сваком случају размена мишљења и усвајање искустава других колега може само допринети бољем и ефикаснијем раду сваког од нас.

У погледу унапређења организације служби самог вишег јавног тужилаштва, још једном треба поменути да је неопходан непосредан увид главног јавног тужиоца у функционисање писарнице, како би се обезбедила потпуна и тачна евиденција предмета и свих предузетих радњи, а нарочито је неопходна активна улога главног јавног тужиоца када су у питању предмети који имају ознаку строге поверљивости, као и код оних код којих се примењују посебне мере предвиђене Законом о кривичном поступку.

Као што је наведено, улога главног јавног тужиоца је и да је он носилац управе у јавном тужилашству. Поменуто је и да је неопходна његова активна улога у контроли и обезбеђивању правилног рада писарнице, односно правилног пријема и евиденције улазне поште, евиденције формирања и расподеле предмета, евиденције предузетих појединих радњи у тим предметима и доношење одлука у истима. Када се обезбеди успешно и ефикасно обављање свих ових послова, које се осим у писаној форми може водити и у електронској у складу са одређеним стандардима који постоје у вишим тужилаштвима, јасно је да ће то омогућити потпун увид у све предмете и све радње које су предузете. С тим у вези неопходно је обавити даље припреме ради примене информационог система који ће се у перспективи увести као вид главног евидентирања предмета и предузетих радњи.

При томе иако је прокламована јавност рада државних органа, па самим тим и органа гоњења као што је више јавно тужилаштво и основна јавна тужилаштва, и као што грађани имају права увида у поједине предмете у складу са одредбама Закона о приступу информацијама од јавног значаја на главном јавном тужиоцу је и да обезбеди уставом и законом предвиђену конспиративност појединих предмета и појединих стадијума поступања, а све у циљу потпуне примене материјалног и процесно-кривичног права, одн. успешног вођења кривичног поступка.

Нарочито улога главног јавног тужиоца у погледу унапређења рада јавног тужилаштва се може огледати у вези са пријемом запослених у радни однос у овом државном органу. Наиме, неспорно је да попуњавање појединих радних места државних службеника и намештеника је у искључивој надлежности главног јавног тужиоца, а све у складу са систематизацијом радних места. С тим у вези на главном јавном тужиоцу је да води рачуна да се на ова радна места примају запослени који имају високо моралне и људске особине, те би и када је и ова проблематика у питању главни јавни тужилац требало да има потпуни ауторитет и интегритет, и да се потруди

да у радни однос било на одређено, било на неодређено време буду примљени најквалитетнији кадрови.

Када је у питању попуњавање функција јавног тужиоца, то је у надлежности Високог савета тужилаштва, али главни јавни тужилац кроз непристрасно оцењивање запослених тужилачких помоћника и непристрасно давање мишљења на захтев Високог савета тужилаштва може допринети да се и на ове функције изаберу најбољи кадрови. Такође, у вези са овим питањем је и објективно вођење радних листова и непристрасно оцењивање које је у надлежности главног јавног тужиоца када су у питању основни јавни тужиоци.

На главном јавном тужиоцу је и да се постара да запослени волонтери, приправници, тужилачки помоћници и јавни тужиоци у основним и вишем јавном тужилаштву похађају едукативне курсеве које организује јавнотужилачка организација, Правосудна академија и други државни органи, као и евентуално други субјекти, а све у циљу да се поменути кадрови оспособе за успешно обављање задатака и функција које су им поверене.

На овом месту треба указати да су у овом тренутку у потпуности и на адекватан начин решени просторни проблеми у Основном јавном тужилаштву у Убу, које је смештено у новоизграђену и реконструисану зграду и у којој се налази квалитетна опрема. Остала основна тужилаштва у Ваљеву и Мионици међутим немају адекватан и довољан простор. Наиме, у тим тужилаштвима у канцеларијама су распоређени најмање по два тужиоца, а обично су ту и тужилачки помоћник или приправник, као и записничар. Такође, ни запослени у рачуноводствено финансијској служби не располажу довољним простором. Наравно да се овај проблем не може лако решити. Међутим, од будућег главног јавног тужиоца у вишем тужилаштву треба очекивати и иницијативу ради решавања и превазилажења ових проблема.

V Закључак

У напред наведеном тексту дат је кратки приказ одређене регулативе, која се односи на виша јавна тужилаштва. Наравно да су тим прописима уређени деловање и поступање и Вишег јавног тужилаштва у Ваљеву. Такође, указано је да ово тужилаштво већ дужи временски период функционише као једно успешно и ефикасно више јавно тужилаштво. С обзиром да је потребно предложити програм даљег унапређења рада овог тужилаштва покушао сам да укажем на неке форме тог унапређења, при чему сам свестан да би решавање сваког конкретног задатка изискивало додатно ангажовање и упошљавање свих капацитета ради остваривања што бољег даљег функционисања тужилаштва. Набројао сам неке елементе зависно од врсте посла (да ли је то поступак у вези са ангажовањем и давањем захтева за прикупљање обавештења припадницима полиције и безбедносно информативне агенције), обезбеђење услова за несметано функционисање и спровођење истражног поступка или пак за успешно вођење судско-кривичног поступка. Поред овог сегмента, који се односи на примарни задатак вишег јавног тужиоца навео сам и моје виђење односа главног јавног тужиоца и тужилаца вишег јавног тужилаштва у односу на хијерархијски подређена основна јавна тужилаштва, а што би подразумевала одређене видове формалне контроле рада, али и сарадњу на неформалном нивоу ради стицања односа поверења и ради пружања

искрене помоћи ради превазилажења проблема са којима се та основна тужилаштва могу сретати. Даље, обратио сам пажњу на организацију и функционисање појединих служби у оквиру вишег јавног тужилаштва, било да је у питању писарница, рачуноводство, односно остале службе које се старају да се послови и задаци у тужилаштву успешно и ефикасно остваре. Најзад, посветио сам посебну пажњу виђењу унапређења питања кадрова, почев од пријема најквалитетнијих било у области саме правничке струке (волонтери и тужилачки помоћници), било на друга извршилачка места.

Мишљења сам да су напред наведени предлози они који би се кретали у задатим правним оквирима, са једне стране, чиме би се обезбедила потпуна законитост у функционисању вишег јавног тужилаштва. Са друге стране, лична својства, енергичност и друге особине будућег главног јавног тужиоца могли би да дају посебан печат раду и функционисању овог државног органа.

Букашин Вујичић

